

in knjižnice; zakaj se potem šole ne naroče, zakaj ne okrajna učiteljska knjižnica? Kje ne išče mlajši učitelj, od katerega pač ne moremo zahtevati, da si drži list še preden je rojen, prejšnje letnike »Popotnika«, če jih nimajo knjižnice slovenskega učiteljstva?

Vse to bi bila vprašanja, ki bi se jih moral dotakniti; povedati bi moral, kako je to, da že samo ljubljansko učiteljstvo ne zviša števila kranjskih učiteljskih naročnikov; izreči bi moral sodbo, da niso naročeni na list predsedniki naprednih učiteljskih društev, in vprašati, odkod naj ima dober zgleđ ostalo učiteljstvo; povedati, da je iz velikega števila n. pr. učiteljstva v Trstu (ki je gotovo e. pr. slov.) eden edini naročnik itd. Vsega tega pa ne smem praviti, kakor sem rekel, zaradi prangerja in jeze po njem, in vem,

da bi Vi tudi ne priobčili. Poglavlje pa je tako žalostno, da bi človek obupal.

Vsekakor pa bo potrebna agitacija in v tej, prosim, če bi mi hotelo iti sl. uredništvo na roko ter dati — po katerikoli poti — priložene sezname deželnim centralnim organizacijam (štaj. sem že poslal sam) in te naj potem ukrenejo potrebno.

Vpogled v to statistiko pa mi je vzelo veselje, da bi zdaj pisal kak članek — znabiti za prihodnjic o delu učiteljskih društev kaj.

Seznam naročnikov in nenaročnikov in sestavljena statistika pa sta toli zanimiva in — žalostna obnem, da ga moramo priobčiti. Morebiti le vzdamrmo koga, da se začne tudi v vojnem hrušču zanimati za pedagoške novosti in za vprašanja, ki se razmotrivajo na tem polju tudi v Popotniku.

Zato najneizvedljivejšimi obljubami omajali zaupanje v bodočnost naše države in jih pridobili za namene naših sovražnikov. — Dočim se tu v domovini njihovi očetje, bratje, sinovi v naših jugoslovanskih polkih in krdelih bore z brezprimerno vztrajnostjo in požrtvovalnostjo za obrambo domovine, naj bi oni tam pozabili svojo dolžnost in podirali, kar njihovi svoji grade tu s svojo srčno krvjo!

Mislimo, da nam ni treba poudarjati še prav posebe, da so naše oblasti kar najnatlačneje poučene o vsem snovanju naših sovražnikov v Ameriki proti naši državi. In potem posledice tega rovanja za naše rojake v Ameriki, če bi bili tako nespametni, da bi se ga udeleževali? Odgovor je kratek, a zato tem bridkejši: vrnitev v domovino jim je nemogoča za vedno, ker tu jih čaka kazen veleizdajalcev! In njihove družine v domovini? Država ima pravico, da zapleni imetje oseb, ki se na tak način pregreše proti njej, da tako pokrije škodo, ki ji je nastala po njihovem zločinu. Ali si je mogoče misliti še hujših posledic za človeka, ki je odšel v daljni tuji svet, da bi si s trudopolnim delom priboril srečo, s katero naj bi se vrnil k svojim ljubljanim svojcem?

Pisemsko občevanje v Ameriko je dandanes težavno, a vendar ni popolnoma izključeno. Zato pa tudi izražamo naslednjo željo, ki jo naj bi upoštevali vsi oni, ki imajo svojece v Ameriki. Za nas, za naš narod, prav tako kot za našo državo, pride po vojni čas, ko bo treba zbrati in napeti vse moči, da čim prej zacelimo rane, ki nam jih je zadala vojna. Tedaj bomo krvavo potrebovali onih stotisočev naših mož, ki sedaj v Ameriki, v resnici dobro služijo, čakajo trenutka, da se vrnejo v svojo domovino. Želimo, da bi se nam vrnil vsi, prav vsi, ker potrebujemo vse; a da se bodo mogli vrniti, jih posvarimo sedaj, da naj se izogibajo vsega, kar bi jim moglo preprečiti vrnitev. Kdor ima svojece v Ameriki, jim piši v tem smislu.

Mnogo se je res grešilo pri nas v vprašanju izseljevanja, toda vojna je očistila marsikaj, in prav gotovo tudi v tej stvari toliko, da smo prepričani, da prebivalstvu nove Avstrije po vojni ne bo treba iskati sreče v Ameriki, ker jo bo lahko našli na svojih domačih tleh, na svoji rodni grudi. V to pomagaj Bog in prelita kri sinov naše domovine!

Pa »Edinosti«.

Ogromni, največji del naših izseljencev se ni izselil iz domovine, da bi si ustanovil v Ameriki nov dom. Takih je morda med vsemi komaj pet odstotkov. Vsi drugi so odšli iz domovine z namenom, da se vrnejo prej ali slej, da si potem z ameriškimi zaslužkom opomorejo doma. Zapustili so tu svoja posestva, svoje družine, žene, otroke, in odšli so preko morja v najlepših letih, v tistih letih, v katerih je njihove sorodnike domovina sedaj že zdavnaj poklicala pod zastave v svojo obrambo. Vsi ti izseljenci, pa naj so tudi že toliko in toliko let v Ameriki, niso izstopili iz naše državlanske zveze, si niso pridobili ameriškanskega državljanstva, so torej še vedno podaniki avstro-ogrske monarhije in jih kot take vežejo napram domovini prav iste dolžnosti, kot pa njihove vrstnike v domovini.

V kakšnem položaju se torej nahajajo ti naši rojaki v Ameriki sedaj, ko že takorekoč vlada vojno stanje med Ameriko in našo državo?

Podaniki sovražne države v sovražni državi!

Da bi se vrnil sedaj v svojo domovino, je nemogoče, izključeno, ostati morajo tamkaj. Umljivo je v takih okoliščinah, da pametnemu človeku ne more niti oddaleč prihajati na um, da bi svetoval svojem rojaku v sovražni državi, da naj kot tak snuje in ruje proti državi, v kateri živi; toda prav tako pa je dolžnost vsakogar, da opozarja svoje rojake v tuji državi na one dolžnosti, ki jih vežejo na njihovo domovinsko državo, ki ima slejkoprej enako pravico do njih, kot jo je imela tedaj, ko so bivali v njenih mejah. In tem nujnejša je taka posvaritev, ker je splošno znano, da si plačani sovražni agitatorji prizadevajo na vsi moč, da bi v naših izseljencih z najsijajnejšimi, na najneverjetnejših osnovah zgrajenimi in prav

zato najneizvedljivejšimi obljubami omajali zaupanje v bodočnost naše države in jih pridobili za namene naših sovražnikov. — Dočim se tu v domovini njihovi očetje, bratje, sinovi v naših jugoslovanskih polkih in krdelih bore z brezprimerno vztrajnostjo in požrtvovalnostjo za obrambo domovine, naj bi oni tam pozabili svojo dolžnost in podirali, kar njihovi svoji grade tu s svojo srčno krvjo!

Mislimo, da nam ni treba poudarjati še prav posebe, da so naše oblasti kar najnatlačneje poučene o vsem snovanju naših sovražnikov v Ameriki proti naši državi. In potem posledice tega rovanja za naše rojake v Ameriki, če bi bili tako nespametni, da bi se ga udeleževali? Odgovor je kratek, a zato tem bridkejši: vrnitev v domovino jim je nemogoča za vedno, ker tu jih čaka kazen veleizdajalcev! In njihove družine v domovini? Država ima pravico, da zapleni imetje oseb, ki se na tak način pregreše proti njej, da tako pokrije škodo, ki ji je nastala po njihovem zločinu. Ali si je mogoče misliti še hujših posledic za človeka, ki je odšel v daljni tuji svet, da bi si s trudopolnim delom priboril srečo, s katero naj bi se vrnil k svojim ljubljanim svojcem?

Pisemsko občevanje v Ameriko je dandanes težavno, a vendar ni popolnoma izključeno. Zato pa tudi izražamo naslednjo željo, ki jo naj bi upoštevali vsi oni, ki imajo svojece v Ameriki. Za nas, za naš narod, prav tako kot za našo državo, pride po vojni čas, ko bo treba zbrati in napeti vse moči, da čim prej zacelimo rane, ki nam jih je zadala vojna. Tedaj bomo krvavo potrebovali onih stotisočev naših mož, ki sedaj v Ameriki, v resnici dobro služijo, čakajo trenutka, da se vrnejo v svojo domovino. Želimo, da bi se nam vrnil vsi, prav vsi, ker potrebujemo vse; a da se bodo mogli vrniti, jih posvarimo sedaj, da naj se izogibajo vsega, kar bi jim moglo preprečiti vrnitev. Kdor ima svojece v Ameriki, jim piši v tem smislu.

Mnogo se je res grešilo pri nas v vprašanju izseljevanja, toda vojna je očistila marsikaj, in prav gotovo tudi v tej stvari toliko, da smo prepričani, da prebivalstvu nove Avstrije po vojni ne bo treba iskati sreče v Ameriki, ker jo bo lahko našli na svojih domačih tleh, na svoji rodni grudi. V to pomagaj Bog in prelita kri sinov naše domovine!

Pa »Edinosti«.

Javne slovenske ljudske in meščanske šole na Kranjskem.

(Ekskur. in šole za silo niso vštete.)

T. št.	Šolski okraj	Naročniki			Nenaročniki			Opomba
		okr. u. knj.	šole	učit.	šole	učit.	škol.	
1	Črnomelj	1	5	2	8	23	47	70
2	Kamnik	1	6	2	9	31	72	103
3	Kočevje	1	5	3	9	18	52	70
4	Kranj	2	12	6	20	32	90	122
5	Krško	1	17	4	22	15	99	114
6	Litija	1	7	3	11	18	61	79
7	Ljubljana (mesto)	1	9	3	13	1	58	59
			+1	+2	+3	+6		+6
8	(okolica)	—	9	1	10	35	135	170
9	Logatec	1	14	1	16	15	88	103
10	Novomesto	1	11	1	13	28	87	115
11	Postojna	—	20	2	22	31	104	135
12	Radovljica	1	12	—	13	16	69	85
		11	128	30	169	269	962	1231
	Naročnikov je	11	128	30	169			
	Moralo bi jih biti +	2	269	962	1233			
	Skupaj bi jih moralo biti	13	397	992	1402			

Slovenske ljudske šole na Štajerskem.

T. št.	Šolski okraj	Naročniki			Nenaročniki			Opomba
		okr. u. knj.	šole	učit.	šole	učit.	škol.	
1	Brežice	—	4	13	17	8	38	46
2	Celje (okolica)	—	15	13	28	11	77	88
3	Gornji grad	1	9	13	23	3	20	23
4	Gornja Radgona	1	1	5	7	5	24	29
5	Konjice	—	5	4	9	14	48	62
6	Kozje	—	4	12	16	10	28	38
7	Laško	—	11	8	19	11	62	73
8	St. Lenart	—	1	8	9	6	25	31
9	Ljutomer	—	—	11	11	9	23	32
10	Marenberg	—	1	5	6	10	18	28
11	Maribor	—	7	19	26	27	90	117
12	Ormož	—	2	12	14	9	32	41
13	Ptuj (okolica)	—	2	12	14	24	98	122
14	Rogatec	1	1	6	8	5	15	20
15	Sevnica	1	5	2	8	2	22	24
16	Slov. Bistrica	—	3	6	9	9	39	48
17	Slov. Gradec	—	3	7	10	7	15	22
18	Šmarje	—	5	8	13	9	37	46
19	Šoštanj	—	6	10	16	6	20	26
20	Vransko	—	6	4	10	2	26	28
21	Izven slov. šolskih okrajev	—	—	1	1	—	—	—
		4	91	179	274	187	757	944
	Naročnikov je	4	91	179	274			
	Moralo bi jih biti +	16	187	757	960			
	Skupaj bi jih moralo biti	20	278	936	1234			

Javne slovenske ljudske šole na Primorskem.

T. št.	Šolski okraj	Naročniki			Nenaročniki			Opomba
		okr. u. knj.	šole	učit.	šole	učit.	škol.	
1	Gorica (mesto)	—	—	—	—	2	5	7
2	Goriški, gradišč., trziški	—	—	4	4	95	156	251
3	Sežana	1	1	6	8	44	75	119
4	Tolmin	—	—	2	2	65	86	151
5	Koper	—	2	1	3	28	57	85
6	Volosko	—	3	4	7	12	21	33
7	Trst in okolica	—	3	6	9	8	66	74
8	C. M. šole v Trstu	—	1	1	2	3	34	37
		1	10	24	35	265	520	785
	Naročnikov je	1	10	24	35			
	Moralo bi jih biti +	7	265	520	792			
	Skupaj bi jih moralo biti	8	275	544	827			

Pregled naročnikov na Kranjskem, Štajerskem in Primorskem.

T. št.	Dežele	Naročniki			Nenaročniki			Opomba	
		okr. u. knj.	šole	učit.	šole	učit.	škol.		
1	Kranjsko	11	128	30	169	2	269	962	1233
2	Štajersko	4	91	179	274	16	187	757	960
3	Primorsko	1	10	24	35	7	265	520	792
		16	229	233	478	25	721	2239	2985
	Okrajnih učiteljskih knjižnic, šol in učiteljev je naročenih								478
	Naročnikov bi moralo biti +								2985
	Moralo bi jih biti								3463

Amerika in jugoslovanski izseljenci.

Bili so časi, ko je v našem narodu vladala nepakšna pravcava izseljevalna strast. Tukatam se je vrnil v staro domovino kak »Amerikanec«, ki je po daljšem ali krajšem trudopolnem delu na oni strani »velike luže« prinesel domov manjšo ali večjo vsoto, ki jo je potem s svojimi prejšnjimi prijatelji razmetaval po vaških krčmah, govoreč o bogatem in lahkem zaslužku v ameriškimi delavninah, rudni-

kih itd., ter tako vabil nerazsodno ljudstvo, da bi zapustilo svojo rodno grudo ter šlo s trebulom za kruhom preko morja. In res! Bilo je po naših krajih slabih letin, v vinorodnih pokrajinah so trtna uš in razne trsne bolezni skoraj popolnoma uničile toliko in toliko gospodarstev, beda je prihajala v kraje, kjer je ljudstvo živelo prej mirno in zadovoljno: zvenketanje z ameriškimi, baje tako lahko zasluženimi dolarji je mogočno vplivalo na obubožano prebivalstvo. Marsikateri kmetič si je dejal: Kaj naj se ubijam tu dan in noč, ko je ves moj trud za-

Srednješolske vesti.

Vestnik naučnega ministrstva objavlja statistiko avstrijskega srednjega šolstva za l. 1917. Vseh srednjih šol v Avstriji je bilo 523, od teh jih je bilo 360 državnih, 30 deželnih, mestnih 25, ostale so vzdrževali razni fond, verski zavodi in zasebniki. Šolska statistika posameznih dežel izkazuje: — Nižjeavstrijsko (90% Nemcev) ima 67 srednjih šol, vse so nemške; Štajerska (68:7% Nemcev) ima 17 srednjih šol, vse so nemške razven 4 utrakvističnih gimn., razredov v Celju; Koroška (74:8% Nemcev) ima 4 srednje šole vse nemške; Kranjska (5:6% Nemcev) 9 srednjih šol, vse so nemške (3) in utrakvistične (5) razven ene (škofovska gimnazija); Primorje (2:7% Nemcev) 16 srednjih šol, 5 je nemških, med ostalimi 10 le po ena slovenska in hrvaška; Tirolsko (60:4% Nemcev), 23 srednjih šol, med njimi 18 nemških; Češko (37:3% Nemcev) 128 srednjih šol, med njimi 51 nemških; Moravsko (27:9% Nemcev) 68 srednjih šol, med njimi 30 nemških; Šlezija (44:7% Nemcev) 15 srednjih šol, 12 je nemških; Bukovina (22% Nemcev) 16 srednjih šol, med njimi 6 nemških in 8 utrakvističnih. Iz te statistike sledi, da imajo 3% nemškega prebivalstva v Primorju na razpolago 37:5% vseh srednjih šol v deželi, 10% nenemškega prebivalstva na Nižjem-Avstrijskem pa nobene, 27:9% moravskih Nemcev ima 44:1% moravskih srednjih šol, 25:1% Slovencev na Koroškem nobene, 55:3% Čehov in Poljakov na Šlezkem ima le 20% srednjih šol, 5:6% Nemcev na Kranjskem pa 33:3% srednješolskih zavodov.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Učiteljska gospodarska in kreditna zadruga v Celju ima svoj redni občni zbor na binškošni torek, dne 29. maja 1917 ob 10. uri dopoldne v zadrugi pisanari v Celju-Breg št. 26 s sledečim dnevnim redom: 1. Poročilo načelstva o poslovanju zadruge v letu 1916. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobrenje letnega računa in razdelitev čistega dobička. 4. Izprememba pravil. 5. Volitve v načelstvo in nadzorstvo. 6. Slučajnosti.

Načelstvo.